

XIII Jornada de Treballadors Socials del Departament de Justícia.
Creixem en el treball amb les famílies

PROGRAMA MARC DE TREBALL SOCIAL GRUPAL AMB FAMÍLIES

Comunitat de Pràctica d'intervenció grupal amb famílies

Grup de Treballadores Socials de la Direcció General de Serveis Penitenciaris del
Departament de Justícia.

17 d'octubre de 2018

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement 4.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, la distribució, la comunicació pública i la transformació per generar una obra derivada, sense cap restricció sempre que se'n citi l'autoria del material i el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya). La llicència completa es pot consultar a (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ca>).

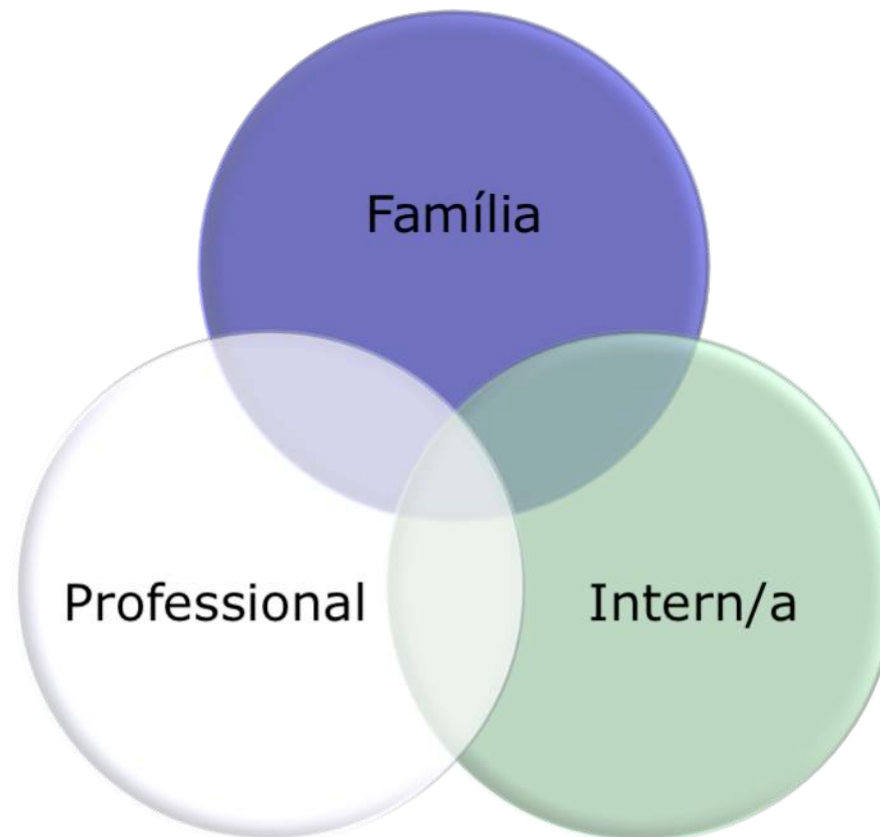
QUI SOM

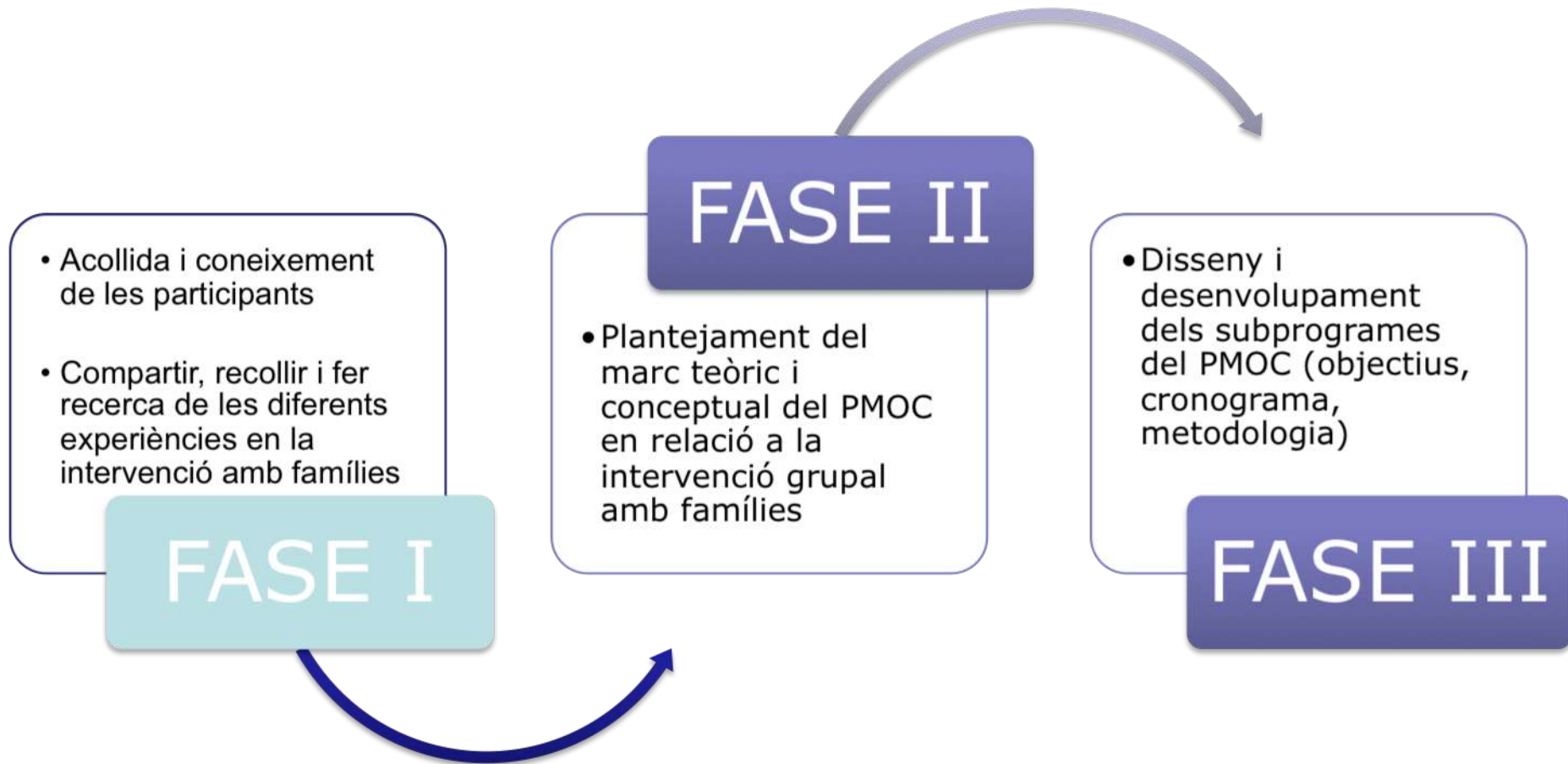
Grup de treballadores socials de l'àrea de Serveis Socials penitenciaris que des del 2015 treballa per la millora i innovació de la intervenció grup amb famílies.

Des del 2016 participem activament en les Jornades de Treball Social del Departament de Justícia.

Des del 2017, ens constituïm en CoP.

PER QUÈ FER TREBALL SOCIAL GRUPAL

PROGRAMA MARC DE TREBALL SOCIAL GRUPAL AMB FAMÍLIES

1. PRESENTACIÓ.....	2
2. ENMARCAMENT TEÒRIC.....	7
2.1 L'enfoc grupal.....	7
2.1.1 Tipologies de Grups.....	8
2.1.2 Metodologia de la intervenció grupal.....	11
2.2 La intervenció amb les famílies.....	15
2.3 Teoria General de Sistemes (TGS).....	17
2.4 Resiliència Familiar.....	19
2.5 Treball Social de Grups.....	21
3. ACTITUDS I HABILITATS DEL PROFESSIONAL.....	22
4. EINES D'AVALUACIÓ.....	24
5. PROGRAMA D'INTERVENCIÓ.....	25
5.1 Normativa General.....	25
5.2 Normativa bàsica de la intervenció.....	26
5.3 Programa Marc d'organització curricular (PMOC).....	27
5.3.1 Famílies d'Interns/es Primaris/es.....	27
5.3.2 Famílies d'interns de conductes addictives.....	32
5.3.3 Famílies interns/es de conductes violentes (DEVI).....	42
5.3.4 Famílies interns/es de conductes violentes (SAC).....	50
5.3.5 Famílies interns/es de conductes violentes (VIGE).....	58
5.3.6 Famílies interns/es de conductes violentes en delictes de trànsit.....	66
5.3.7 Retorn al nucli familiar i entorn relacional 1. Interns/es en segon grau.....	73
5.3.8 Retorn al nucli familiar i entorn relacional 2. Interns/es en tercer grau.....	82
5.3.9 Eines de prevenció de l'exclusió social: recursos i entitats de suport.....	91
6. CONCLUSIONS.....	95
7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	96
8. ANNEXOS.....	98

Jornada 2017:

presentació del marc teòric
i conceptual

Jornada 2018:

presentació de l'aplicació i
desenvolupament del
PMOC i els seus
subprogrames

REDEFINICIÓ PMOC

ÀREA	PROGRAMA	SUBPROGRAMA
Treball Social grupal en el medi comunitari	Intervenció grupal amb famílies	Famílies d'interns primaris
		Famílies interns de conductes addictives
		Famílies interns de conductes violentes (SAC, DEVI, VIGE, Trànsit)
	Relació i integració comunitària	Retorn al nucli familiar i entorn relacional
Eines de prevenció de l'exclusió social: recursos i entitats de suport		

PROGRAMA INTERVENCIÓ

- Necessitat d'homogeneïtzar la pràctica
- Redefinir i concretar els subprogrames:
 - Objectius
 - Destinataris
 - Estructura de les sessions
 - Exercicis pràctics

INTERVENCIÓ GRUPAL ALS CENTRES PENITENCIARIS DE CATALUNYA

Àmbit: atenció especialitzada

Àrea: generalització al medi familiar i comunitari

Programa: intervenció grupal amb famílies

Destinatari: Famílies i/o referents sociofamiliars de les persones internes. Persona familiar o referent que participi en el grup ha de ser algú implicat en el procés tractamental de la persona interna, que l'hi ofereixi suport emocional i es valori preparat per formar part del grup.

Subprograma:

- Famílies d'interns/es de conductes addictives

Documents de referència:

- Programa marc d'intervenció grupal amb famílies (IGF)
- Programa marc de drogodependències

Itineraris en què participa:

- Drogodependències
- Alcoholisme
- Altres conductes addictives

Objectius:

- Conèixer el Programa Conductes Addictives
- Abordar i promoure canals de comunicació que facilitin feedback entre els agents implicats
- Motivar i reforçar la implicació de la família en el procés de canvi dels interns (família com a factor protector)
- Orientar i acompanyar en el procés emocional de la família, oferint un espai de suport
- Relacionar els factors implicats en la trajectòria de consum i conductes delictives (factors de risc i de protecció)
- Conèixer i analitzar les fases del canvi
- Conèixer les conseqüències negatives de la conducta addictiva a diferents nivells (familiar, social, judicial, laboral, etc.)
- Facilitar estratègies d'afrontament per empoderar el paper de la família i/o referent vers el procés de prevenció de recaigudes
- Explicar el procés d'externalització i adaptació progressiva al medi extern
- Abordar la importància de la responsabilització delictiva
- Donar a conèixer la xarxa de recursos comunitària

Continguts:

- Explicació del programa de Conductes Addictives
- Els sentiments habituals de la família:
 - La pèrdua de confiança
 - La culpabilitat
 - Negació o minimització del problema
 - Sensació d'estar superats per la situació
 - Necessitat de separació
 - Sentiments de frustració
 - Altres
- El suport familiar com element clau en el procés de rehabilitació i penitenciari
- Dotar d'eines per a l'afrontament de la situació, estratègies d'afrontament
- Capacitació de la família per a la detecció de situacions i conductes de risc
- Família i persones de suport: *Què fer? On demanar ajuda?*
- Estadis de la roda del canvi
- L'abstinència. La recaiguda
- Els programes de tractament. Els recursos

Recursos (materials i d'espais):

- Espai que pugui acollir 8 – 15 persones. SSAEP i al SSAP o bé en alguna altra ubicació de la comunitat
- Material audiovisual per al desenvolupament de l'acció informativa
- Grup conduït per dos professionals de Treball Social

Temporalització (durada i periodicitat):

Subprograma	Subprograma	Hores lectives	Participants grup	
			mínim	màxim
durada hores	mes/trimestre/any	setmanals		
6h (4 sessions)	Trimestral	1,30 h 1 sessió quinzenal	6	15

Cal tenir en compte el temps que s'utilitzarà per:

- Entrevistes i selecció dels participants
- Coordinacions prèvies amb els derivants
- Preparació del grup i les sessions
- Avaluació posterior de les sessions
- Devolució posterior als derivants i/o als professionals de referència
- Registre en agenda de tractament de la sessió

Eines d'avaluació a utilitzar:

- **Instruments d'avaluació:**
 - No formals:
 - Observació directa durant la sessió grupal.
 - Formals:
 - Proves específiques: registre d'assistència, enquesta de satisfacció a les famílies participants, enquesta de satisfacció de les persones internes, devolució del contingut treballat en les sessions amb famílies a les persones internes en espai grupal i/o individual i anotacions a l'agenda de tractament de l'intern.
 - Instruments d'avaluació del Programa:
 - Qüestionari de satisfacció
 - Qüestionari MOS de suport social (pre i post intervenció)
 - Conflictalk (pre i post intervenció)

Subprogrames anteriors i/o posteriors amb què es relaciona:

- Amb tots els subprogrames relacionats amb els itineraris de rehabilitació següents:
 - Drogodependències
 - Alcoholisme
 - Altres conductes addictives

Professional responsable:

- 2 Treballadors/es Socials (cap la possibilitat que tingui el suport d'altres professionals de l'equip multidisciplinari)

Comandament de referència:

- Cap de programes de treball social

Altres especificitats:

SESSIÓ 1

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Presentació de les persones que conduiran el grup i explicar les normes del mateix.	Primer contacte de les persones que conduiran el grup (<i>veure glossari de tècniques - tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV i veure apartat 6.2 "Normativa bàsica de la intervenció"</i>).
	<u>Passació de qüestionaris i test</u>	Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la seva <u>complimentació</u>
	Conèixer les expectatives dels participants per adequar la intervenció	Explicitació de les expectatives dels participants en relació al grup (<i>veure glossari de tècniques - tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV</i>)
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Contextualitzar el moment <u>tractamental</u> actual de la persona interna en el procés penitenciari	Explicació de tot el procés penitenciari i <u>temporalització</u> en funció del seu programa de tractament (<i>veure document "Procés penitenciari"</i>) http://cejfe.gencat.cat/web/sites/cejfe/content/home/formacio/gestcon/cop/trebsocials/cp_treballadorsSocials_itinerariInternsCP.pdf procés penitenciari

	<p>Conèixer el Programa Conductes <u>Addictives</u></p>	<p>Objectius, continguts i metodologia del Programa Conductes <u>Addictives</u> + continuïtat i seguiment en el programa de manteniment (veure "<u>Programa Conductes Addictives</u>")</p>
<p>TANCAMENT (15 minuts)</p>	<p>Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants</p>	<p>Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (veure glossari de tècniques - tècniques de tancament del grup. ANNEX IV)</p>
	<p>Recordar la data i contingut de la següent sessió</p>	<p>Explicació del contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes</p>
<p>ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que conformen el grup - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants - Fomentar la participació i interacció entre participants - Fer èmfasis, a través de l'explicació del programa, de la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés <u>tractamental</u> com a factor protector 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat de parlar - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants

ANNEX IV: GLOSSARI DE TÈCNiques

Aquest glossari té l'objectiu de donar orientació i acompanyament en la tasca de planificació i disseny de les sessions grupals que emmarca el programa. Es tracta d'un recull de tècniques i exercicis grupals que poden ajudar als professionals a adequar les seves intervencions, sense voler ser un document tancat. Es proposen una sèrie d'estructures que poden permetre als professionals dissenyar les seves tècniques ajustant el contingut a treballar (en funció del programa que duen a terme) a les mateixes.

És per això, que el que es trobarà a continuació no és una guia de tècniques grupals on es desenvolupen i expliquen els continguts a treballar, sinó que es presenten maneres i formes diferents de treballar (sense tenir en compte el contingut) les fases i processos grupals. Cal tenir en compte que les tècniques i exercicis grupals són elements de suport per a treballar aspectes cognitius de les sessions i també elements relacionals que tenen a veure amb el propi grup, es a dir, que són una eina potenciadora i facilitadora d'aprenentatge a qualsevol nivell.

El següent glossari es divideix de la següent manera:

- Tècniques per a l'inici del grup
- Tècniques de presentació
- Tècniques pel treball de les expectatives
- Tècniques de facilitació per a la interacció entre participants
- Tècniques de desenvolupament i treball grupal
- Tècniques orientades al treball cognitiu dels participants
- Tècniques orientades al treball socioemocional dels participants
- Tècniques de tancament del grup
- Tècniques valoratives i reflexives
- Tècniques de tancament socioemocional

a. Tècniques de presentació

NOM: TÈCNICA DEL CABDELL		
TIPUS: Presentació, primer contacte i interacció participants	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ S'UTILITZA	QUAN	
RESUM: A l'inici del grup. Serveix a mode de presentació dels participants un cop que els facilitadors/es han realitzat la seva presentació i explicació breu del procés i curs. Facilita un primer contacte entre els participants així com la interacció des d'un pla poc emocional i si cognitiu que facilita una participació inicial.	TEMPS (15min)	ACCIÓ
RESULTATS ESPERATS: <ul style="list-style-type: none"> - Compartir breument amb els altres qui sóc. - Conèixer informació dels participants. - Aconseguir trencar el gel i facilitar un primer contacte i apropament. - Primera presa de consciència de la importància de la interacció i de fer xarxa. 	5 min	Explicació
	5 min	Anar passant la corda presentant-se/ desfer-la
	5 min	Feedback
COM	MATERIAL	
1. El facilitador explica que l'objectiu és la coneixença, per tant, cal compartir informació bàsica com ara: nom, familiar intern i què espero del curs (a mode d'expectatives)	Corda/ cabdell tipus elàstica	
2. El facilitador explica que caldrà fer-ho llençant a qui es vulgui el cabdell sense deixar anar un tros així, s'anirà construint una xarxa entre tot el grup. També caldrà dir que no es pot repetir persona i que serà vital estar molt atent/a al que es diu ja que després caldrà desfer la xarxa retornant-li el cabdell a qui m'ho va llençar dient el seu nom.	DISTRIBUCIÓ DE SALA	
3. La primera part de l'activitat finalitza quan tothom s'ha presentat i tothom té part del cabdell. En aquest punt s'aprofita per a que el facilitador faci la reflexió del canvi que s'ha produït. Quan han arribat ningú sabia res de ningú i ara ja s'han produït diverses interaccions i d'això anirà el curs de intercanviar informació, dubtes, pors, alegries, etc. fins a crear una xarxa de coneixement.	Asseguts/des en cercle	
4. Després es fa la següent part que és anar desfent la xarxa. El facilitador/a ha d'estar pendent per si algú no recorda el nom que ho pugui ajudar a recordar-ho.		

c. Tècniques de facilitació per a la interacció entre participants

NOM: POLARITATS		
TIPUS: Facilitació de la interacció dels participants a l'inici del procés.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ S'UTILITZA	QUAN	
RESUM: A l'inici de les sessions facilita conèixer més informació dels participants així ja com les coincidències en característiques, gustos, etc. que permet les primeres identificacions entre els participants a nivell interpersonal i intergrupual . A més, al ser sempre polaritats també es viuen interaccions intergrupals.	TEMPS (15min)	ACCIÓ
RESULTATS ESPERATS: <ul style="list-style-type: none"> - Conèixer informació dels participants. - La interacció entre els participants. - Aconseguir trencar el gel i facilitar un primer contacte - Observar les primeres identificacions entre els participants 	5 min	Explicació
	10 min	Interaccions i compartir en grup gran
COM	MATERIAL	
1. El facilitador/a demana al grup que es posi de peu i que a continuació anirà dient una sèrie d'afirmacions i cadascú s'haurà de col·locar a la banda que més li identifica. És important que el facilitador/a també vagi movent-se per la sala sense posicionar-se.	no es requereix cap tipus de material que no sigui el propi cos	
2. Es poden fer totes les opcions que es vulgui ja sigui amb informació general com ara, sobre algun tema concret.	DISTRIBUCIÓ DE SALA	
3. La consigna seria: "En aquesta banda d'aquí, ens col·locarem les persones que ens agrada el mar. I en aquesta d'aquí ens col·locarem les persones que ens agrada la muntanya" sempre parlant en primera persona sense col·locar-se a cap banda per a no condicionar. Altres exemples de polaritats serien: <ul style="list-style-type: none"> - Majors de X anys/ Menors de X anys - Vivim a Barcelona/ Vivim fora de Barcelona - Ens agrada llegir / Ens agrada mirar pel·lícules - Tenim fills/ no tenim fills - Ens agrada l'estiu / Ens agrada l'hivern 	De peu tothom i el facilitador/a anirà marcant a on és l'extrem de cada polaritat	
4. A mesura que es van posicionant es pot anar preguntant com se senten a cada bàndol ja que, es poden donar situacions a on a una banda hi hagin moltes persones i a una altres molt poques i reflexionar com se senten (majories i minories). És important que els participants es posicionin a una de les bandes, sense donar opció a posicions ambigües.		
5. Al final de la tècnica es poden destinar alguns minuts en compartir en grup gran com s'han sentit si han coincidit molt/poc amb alguna		

ACTITUDS I HABILITATS DEL/LA PROFESSIONAL

- Importància del rol de conductor/a de grups
- Saber el què (estructura) i el com (processos) conduir un grup
- Entrenament a través de la pràctica professional

EINES D'AVALUACIÓ

- Avaluació dels subprogrames
 - Generar coneixement investigació-acció
 - Conèixer l'impacte de la intervenció (feedback)
- Proposta avaluació PMOC
 - Seguiment i re-definició de les intervencions

LÍNIES DE FUTUR

- Seguiment del grup de treball a través de la CoP
- Voluntat de ser generadores i promotores de la intervenció grupal
 - Oferint suport als i les professionals (tsgrupal@gencat.cat)
 - Aportant valor a la disciplina del Treball Grupal i del seu impacte en el benestar social de les persones

Kahoot